

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО І МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

DOI: <https://doi.org/10.32836/2521-666X/2022-78-2>

УДК 378:379.8:338.48

Горб К.М.

кандидат географічних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів

Корнєєв М.В.

доктор економічних наук, професор,
Університет митної справи та фінансів

Шуляк С.В.

кандидат політичних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів

Horb Kostiantyn, Korneyev Maxim, Shuliak Sergii

University of Customs and Finance

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНИХ КВАЛІФІКОВАНИХ ФАХІВЦІВ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ТУРИЗМУ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ

ACADEMIC INTEGRITY IN THE TRAINING OF MODERN QUALIFIED INTERNATIONAL RELATIONS, TOURISM AND HOTEL AND RESTAURANT AFFAIRS SPECIALISTS

У статті обґрунтовано систему формування академічної доброчесності під час навчання здобувачів вищої освіти галузі знань «Сфера обслуговування» та галузі знань «Міжнародні відносини». Виділено специфічні риси прояву академічної доброчесності у освітньому процесі підготовки фахівців з міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи. Обґрунтовано особливості дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти під час вивчення компонент (учбових дисциплін), проходження навчальної, виробничої та переддипломної практики, написання курсових та кваліфікаційних робіт. Надано загальні рекомендації щодо особливостей дотримання академічної доброчесності здобувачами вищої освіти, викладачами та адміністрацією закладу вищої освіти при підготовці фахівців з міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи. Запропоновано введення інтегрального показника для вимірювання рівня академічної доброчесності (рейтингу академічної доброчесності) щодо окремого здобувача, викладача та представника керівництва закладу вищої освіти. Наголошено на необхідність врахування залежності характеру та рівня доброчесної роботи в галузі після здобуття вищої освіти від рівня академічної доброчесності випускника закладу вищої освіти.

Ключові слова: академічна доброчесність учасників освітнього процесу, підготовка фахівців, рейтинг академічної доброчесності, залежність доброчесної роботи в галузі від рівня здобутого рівня академічної доброчесності, доброчесні дослідження у галузі міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи.

The article substantiates the system of formation of academic integrity during the educational process of higher education students in "Service" and "International Relations" fields of knowledge. The specific features of the manifestation of academic integrity in the educational process of training specialists in international relations, tourism and hotel and restaurant business have been highlighted. The peculiarities of observance of academic integrity by applicants for higher education during the study of components (academic disciplines), training, industrial and undergraduate practice, writing course and qualification papers have been substantiated. General recommendations

on the peculiarities of adherence to academic integrity by higher education students, teachers and the administration of higher education institutions (HEIs) in the training of specialists in international relations, tourism and hotel and restaurant business have been given. It has been proposed to introduce an integrated indicator to measure the level of academic integrity (academic integrity rating) for an individual student, teacher and a representative of the management of a higher education institution. It has been determined that academic integrity in the training of higher education students and their preparation for work in a particular field (international relations, tourism, hotel and restaurant business) in modern conditions is of key importance. The level of integrity in further work in the field after graduating from a higher education institution largely depends on it, which in turn affects the career, financial, economic and image-reputation success of the graduate. Manifestations of integrity for different areas of work are different, which should be taken into account in the formation and maintenance of academic integrity during training. The main core of the upholding of academic integrity in the training of specialists in international relations, tourism and hotel and restaurant business should be the formation of moral qualities and traits. An important incentive to increase the level of academic integrity for each individual participant of the educational process (including stakeholders) and in general for higher education institution and its educational units, may be the introduction and calculation of an integrated indicator of academic integrity, calculated using a number of criteria according to justified formulas, separate for the training of professionals in various specialties and fields of knowledge, taking into account their specifics. Emphasis has been placed on the need to take into account the dependence of the nature and level of conscientious work in the field after graduation on the level of academic integrity of a graduate of a higher education institution. Key words: academic integrity of participants in the educational process, training of specialists, rating of academic integrity, dependence of conscientious work in the field on the level of academic integrity, conscientious research in international relations, tourism and hotel and restaurant business.

Key words: *academic integrity of participants in the educational process, training of specialists, indicator of the level of academic integrity, the dependence of honest work in the industry on the level of academic integrity, honest research in tourism and hospitality.*

Постановка проблеми. В сучасному швидкоплинному інформаційному світі питання доброчесності у всіх сферах життя та людських відносин на різних рівнях набуває неабиякого значення. Особлива увага приділяється вихованню доброчесності учнів та здобувачів вищої освіти закладів освіти, що відіграє ключову роль в умовах розбудови демократичного суспільства. Тому при підготовці висококваліфікованих фахівців з вищою освітою питанням виховання академічної доброчесності в останні роки приділяється підвищена увага, у відповідності із Законом України «Про освіту» 2017 р. [13].

В цілому загальні принципи академічної доброчесності є відомими та загально визнаними, але малодослідженими виявляються питання виховання академічної доброчесності при підготовці фахівців різних галузей знань та спеціальностей (можливо, крім педагогічних [1]), з урахуванням специфіки галузі, для роботи у якій проводиться відповідне навчання. Особливою при цьому є галузі міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи, де доброчесність пов'язується не лише з дотриманням юридичних законів та моральних норм при виконанні загальних «стаціонарних» службових обов'язків, а і з певними правилами,

яких варто дотримуватись під час організації діяльності у сфері міжнародних відносин, організації та здійсненні туристичних подорожей, надання готельних та ресторанных послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці академічної доброчесності у закладах вищої освіти присвячено окремі наукові роботи (К. Джеджера [1], А. Колесников [5], Ю. Оніщик [10], Т. Семигіна [15], Л. Дітковська [15], М. Ячменик [16] та ін.), але стосуються вони головним чином загальних універсальних питань із фокусуванням на дотриманні учасниками освітнього процесу авторських прав та на запобіганні плагіату, без будь-якої диференціації проявів академічної доброчесності та її специфіки у різних галузях знань та сферах прикладання праці, а також без конкретних прив'язок до окремих освітніх компонентів: навчальних дисциплін, курсових робіт, навчальних і виробничих практик, державної атестації та підготовки і захисту кваліфікаційної роботи. З іншого боку, у численних наукових працях з тематики підготовки фахівців з міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи (В. Зігунов [3], О. Коваленко [4], Є. Великодна [4], А. Лук'янець [7], І. Носова [9], Л. Хаєт [9], К. Піцул [11], М. Попик [12] тощо) практично не знаходимо будь-яких фокусувань на осо-

бливостях виховання та дотримання норм академічної доброчесності. Зазначені обставини зумовлюють актуальність нашого дослідження.

Метою статті є обґрунтування системи формування академічної доброчесності під час навчання здобувачів вищої освіти спеціальностей «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Міжнародні економічні відносини», «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа», диференційованої за категоріями учасників освітнього процесу (здобувачі вищої освіти, викладачі, адміністрація) та за характером освітніх компонентів (навчальні дисципліни, курсові та кваліфікаційні роботи, практика), з урахуванням специфіки галузі майбутнього прикладання праці випускників.

Виклад основного матеріалу. Основою формування академічної доброчесності у закладах вищої освіти є запобігання академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману, хабарництва та необ'єктивного оцінювання [13]. Ця теза є справедливою для усіх учасників освітнього процесу, насамперед здобувачів вищої освіти, викладачів та адміністрації закладу. Зафіксовані і доведені прояви академічної недоброчесності передбачають певну відповідальність (як юридичну, так і моральну й соціальну) та покарання. Для більшості видів навчально-наукової роботи у процесі підготовки фахівців з вищою освітою за будь-якою спеціальністю та галуззю знань принципи академічної доброчесності є ідентичними, але за окремими аспектами можна спостерігати певні розбіжності, іноді достатньо суттєві.

У підготовці фахівців за галуззю знань «Міжнародні відносини» (спеціальностями «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Міжнародні економічні відносини») та за галуззю знань «Сфера обслуговування» (спеціальностями «Туризм» та «Готельно-ресторанна справа») можна виділити наступні особливості виховання академічної доброчесності.

Під час вивчення окремих фахових навчальних дисциплін, що передбачають виконання здобувачами певних практичних та індивідуальних навчальних завдань, крім загальноприйнятих принципів академічної доброчесності, варто наголосити на достовірності інформації, що підлягає аналізу, її перевірності

та надійності, а також актуальності й сучасності. Це є важливим при аналізі розвитку міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи у певних регіонах та країнах тощо. Аналогічні принципи варто використовувати і при написанні курсових та випускних кваліфікаційних робіт здобувачів і керуванні їх викладачами.

У процесі зазначених видів здебільшого теоретичного навчання фахівців викладачам варто наголошувати, що професійний та комерційний успіх під час кар'єрного зростання при майбутній роботі в галузі величезною мірою залежить від доброчесного ставлення до обслуговування клієнтів та до партнерів і органів влади, формування якого розпочинається з дотримання правил саме академічної доброчесності під час навчання у закладі вищої освіти (ЗВО). На жаль, наприклад, у сфері міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи трапляються окремі випадки шахрайства, недоброякісного обслуговування, іноді ошукування та уведення клієнтів в оману, що передбачає різні види відповідальності [2; 6; 8; 14 та ін.]. Це неякісні або навіть зіпсовані продукти у закладах харчування, непристосованість готельних приміщень для якісного відпочинку, неякісне транспортне, екскурсійне або анімаційне обслуговування тощо, а також в цілому невідповідність якості заявленого і проданого продукту його реальній якості при споживанні. Про юридичні та іміджеві наслідки такого ставлення до клієнтів варто нагадувати здобувачам вищої освіти регулярно, і не лише під час вивчення правових дисциплін. Не менш важливим у цьому ключі є виховання доброчесного ставлення не лише до клієнтів, а й до партнерів та конкурентів, а також до органів влади та державного регулювання бізнесу (запобігання «чорного» PR, дотримання правил доброчесного ведення бізнесу і налагодження й розвитку партнерських відносин, доброчесність у підготовці фінансової звітності тощо).

Окремо слід зупинитись на формуванні як академічної, так і загальної доброчесності здобувачів зазначених спеціальностей під час навчальної, виробничої та переддипломної практики. Практична підготовка таких фахівців, особливо майбутніх фахівців з туризму, на початкових курсах навчання зазвичай передбачає групові подорожі та групові відвідування різних об'єктів і закладів, з метою збирання інформаційної бази із застосуванням методів

експедиційних досліджень для подальшого її узагальнення, аналізу та синтезу. При цьому не виключені групові поїздки та походи з ночівлею в різних умовах місцевості. Достовірність зібраної інформації та самостійність здобувача вищої освіти у її збиранні на польовому етапі і в обробці на камеральному етапі практики мають ключове значення для подальшого навчання та роботи в галузі. Крім того, під час навчальних групових туристичних подорожей формуються і загальні засади доброчесної поведінки та дотримання моральних принципів учасників групових походів та подорожей, – взаємоповага та взаємопідтримка, готовність прийти на допомогу в окремих екстрених ситуаціях, підтримка дружніх стосунків у групі тощо. Такі аспекти формування доброчесності здобувачів вищої освіти є специфічними для сфери туризму, на що мають звертати увагу як викладачі – керівники практики, так і керівництво ЗВО.

На час проходження виробничої та переддипломної практики студенти вказаних спеціальностей на індивідуальній основі закріплюються за окремим підприємством (організацією, юридичною особою) відповідної сфери (міжнародні відносини, туризм, гостинність тощо). Академічна доброчесність при цьому проявляється, у першу чергу, у виборі надійного профільного підприємства, що підтверджує та доводить готовність надати можливість проходження повноцінного стажування студента за фахом, реального керівництва практикою досвідченим фахівцем, з елементами певного наставництва та моральної підтримки. Достовірність та актуальність зібраної на підприємстві, обробленої та включеної у звіт студента про практику інформації у цьому випадку також має неабияке значення.

Керівництво ЗВО і його навчальних підрозділів, а також та викладачі – керівники практики, мають вести контроль як надійності, так і повноцінності роботи зі здобувачами вищої освіти стейкхолдерів під час виробничої і переддипломної практики. Варто зазначити, що в цілому робота ЗВО зі стейкхолдерами (зацікавленими сторонами у партнерстві із ЗВО) у різних формах їх залучення до освітнього процесу (прийом здобувачів на практику, викладання окремих профільних дисциплін, професійні зустрічі (лекції, бесіди, дискусії тощо) і т. ін.) має здійснюватись на основі надійності

та контролю доброчесності самих стейкхолдерів з боку адміністрації закладу вищої освіти.

У якості важливого стимулу дотримання норм академічної доброчесності можна запропонувати уведення окремого інтегрального рейтингового показника академічної доброчесності для кожного здобувача вищої освіти (можливо, і для кожного викладача, представника адміністрації вишу та для кожного стейкхолдера, і навіть для окремих випускників), аналогічно зі щорічним науковим рейтингом викладачів, що практикується у багатьох ЗВО. В основу даного показника можуть бути покладені окремі складові, що демонструють академічну доброчесність або недоброчесність за окремий період навчання або роботи, а для здобувачів вищої освіти за накопичувальною схемою і за увесь період навчання, та оцінюються за певними критеріями. Наприклад, кількість виявлених випадків плагіату, списування, фальсифікації тощо. Але при цьому варто диференціювати складові (та відповідно критерії визначення) даного інтегрального рейтингу академічної доброчесності за окремими спеціальностями та галузями знань, наприклад, для здобувачів вищої освіти, що навчаються на спеціальністю «Туризм», обов'язковою складовою, з нашої точки зору, має бути «академічна доброчесність під час навчальних подорожей та походів». В цілому в даній роботі ми не претендуємо на остаточне обґрунтування даного рейтингового показника та виведення конкретної формули для його обчислення. Дана теза тут звучить лише у якості концептуальної пропозиції.

Висновки. Академічна доброчесність під час навчання здобувачів вищої освіти та підготовки їх до роботи у певній галузі господарства в сучасних умовах має ключове значення. Від неї значною мірою залежить рівень доброчесності у подальшій роботі в галузі після закінчення закладу вищої освіти, що, у свою чергу, впливає на кар'єрний, фінансово-економічний та іміджево-репутаційний успіх випускника. Прояви доброчесності для різних сфер прикладання праці різні, що має враховуватись і при формуванні та дотриманні академічної доброчесності під час навчання. У підготовці фахівців з міжнародних відносин, туризму та готельно-ресторанної справи головним стрижнем виховання академічної доброчесності має бути формування моральних якостей та рис,

необхідних для участі у групових подорожах та походах, а також для обслуговування клієнтів на належному рівні. Важливим стимулом для підвищення рівня академічної доброчесності як для кожного окремого учасника освітнього процесу (включно зі стейкхолдерами), так і в цілому для закладу вищої освіти та його навчальних

підрозділів, може виступати уведення та обчислення інтегрального показника рейтингу академічної доброчесності, що розраховується за допомогою низки критеріїв за обґрунтованими формулами, окремими для підготовки фахівців різних спеціальностей та галузей знань з урахуванням їх специфіки.

Список літератури:

1. Джеджера К. Академічна доброчесність як моральний орієнтир професійної підготовки майбутніх вихователів. *Інноватика у вихованні*. 2019. Вип. 10. С. 157–164.
2. Жук І. Адміністративна відповідальність за порушення у галузі туризму. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2014. Вип. 34. С. 232–242.
3. Зігунов В. М. Зарубіжний та вітчизняний досвід професійної підготовки фахівців сфери соціального туризму. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 31. Т. 1. 2021. С. 91–94.
4. Коваленко О. В., Великодна Є. М. Особливості підготовки майбутніх фахівців сфери туризму та гостинності в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Modern Technologies in Education: Collective Scientific Monograph*. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. P. 302–315.
5. Колесников А. Академічна доброчесність в українському освітньо-науковому просторі: проблеми та соціальні загрози. *Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України*. 2019. Вип. 24. С. 122–128.
6. Колянко О. В., Миронов Ю. Б. Соціальна відповідальність у туристичному бізнесі. «Сучасні проблеми менеджменту». Матеріали XII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : Національний авіаційний університет, 2016. С. 42–43.
7. Лук'янець А. В. Підготовка туристичних кадрів. *Економіка та суспільство*. Вип. 25. 2021. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/259>
8. Морозов Є. Відповідальність туроператора за зіпсовану відпустку. URL: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/35698>.
9. Носова І. О., Хаєт Л. Г. Тренінгові методи у розвитку професійних компетенцій фахівців готельно-ресторанної справи. *Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві*. 2013. Вип. 1(2). С. 285–292.
10. Оніщик Ю. Академічна доброчесність як основа сталого розвитку закладів вищої освіти. *Вісник Академії праці, соціальних відносин і туризму*. 2019. № 2. С. 7–9.
11. Піцул К. С. Педагогічні умови формування готовності до професійної діяльності майбутніх фахівців з готельно-ресторанної справи. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського*. 2016. № 6 (113). С. 112–118.
12. Попик М. М. Професійна підготовка фахівців готельно-ресторанної справи: досвід Швейцарії. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2019. Вип. 1 (44). С. 137–140.
13. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
14. Семенова М. В. Відповідальність туроператора і турагента в відносинах, пов'язаних зі здійсненням туристичної діяльності. *Правове забезпечення розвитку національних інноваційних систем в умовах глобалізації* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Харків, 2016. С. 37–43.
15. Семигіна Т., Дітковська Л. Ставлення студентів до академічної доброчесності: результати онлайн-опитування. *Глобальні та регіональні проблеми інформатизації в суспільстві і природокористуванні 2019*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції. Київ : НУБіП України, 2019. С. 220–222.
16. Ячменик М. Академічна доброчесність як елемент забезпечення якості освіти у вищій школі: досвід Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2020. № 8 (102). С. 342–350.

References:

1. Dzhedzhera K. (2019) Akademichna dobrochesnist yak moralnyj orijentyr profesijnoyi pidgotovky majbutnih vyhovateliv [Academic integrity as a moral guideline for professional training of future educators]. *Innovatyka u vyhovanni*, vol. 10, pp. 157–164.
2. Zhuk I. (2014) Administratyvna vidpovidalnist za porushennya u galuzi turyzmu [Administrative liability for violations in the field of tourism]. *Visnyk Lvivskogo universytetu. Seriya mizhnarodni vidnosyny*, vol. 34, pp. 232–242.
3. Zigunov V. M. (2021) Zarubizhnyj ta vitchyznyanyj dosvid profesijnoyi pidgotovky faxivciv sfery socialnogo turyzmu [Foreign and domestic experience of professional training in the field of social tourism]. *Innovacijna pedagogika*, vol. 31. T. 1, pp. 91–94.
4. Kovalenko O. V., Velykodna Ye. M. (2018) *Osoblyvosti pidgotovky majbutnix faxivciv sfery turyzmu ta gostynnosti v Ukraini: suchasnyj stan ta perspektyvy rozvytku. Modern Technologies in Education* [Features of training future specialists in the field of tourism and hospitality in Ukraine: current status and prospects]. Collective Scientific Monograph. Opole: The Academy of Management and Administration in Opole. (in Ukrainian)

5. Kolesnykov A. (2019) Akademichna dobrochesnist v ukrayinskomu osvितno-naukovomu prostori: problemy ta socialni zagrozy [Academic integrity in the Ukrainian educational and scientific space: problems and social threats]. *Regionalni aspekty rozvytku produktyvnyx syl Ukrayiny*, vol. 24, pp. 122–128.
6. Kolyanko O. V., Myronov Yu. B. (2016) Socialna vidpovidalnist u turystychnomu biznesi. Suchasni problemy menedzhmentu [Modern problems of management]. *Materialy XII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi*. Kyiv: Nacionalnyj aviacijnyj universytet, pp. 42–43.
7. Lukyanecz A. V. (2021) Pidgotovka turystychnyx kadriv [Training of tourist staff]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 25. Available at: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/259>
8. Morozov Ye. (2021) Vidpovidalnist turoperatora za zipsovanu vidpustku. Available at: <https://blog.liga.net/user/emorozov/article/35698>.
9. Nosova I. O., Xayet L. G. (2013) Treningovi metody u rozvytku profesijnyx kompetencij faxivciv gotelno-restorannoyi spravy [Training methods in the development of professional competencies of hotel and restaurant specialists]. *Informacijni texnologiyi v osviti, nauci ta vyrobnyctvi*, vol. 1(2), pp. 285–292.
10. Onishhyk Yu. (2019) Akademichna dobrochesnist yak osnova stalogo rozvytku zakladiv vyshhoyi osvity [Academic integrity as a basis for sustainable development of higher education institutions]. *Visnyk Akademiyi praci, socialnyh vidnosyn i turyzmu*, vol. 2, pp. 7–9.
11. Piczul K. S. (2016) Pedagogichni umovy formuvannya gotovnosti do profesijnoyi diyalnosti majbutnix faxivciv z gotelno-restorannoyi spravy [Pedagogical conditions of formation of readiness for professional activity of future specialists in hotel and restaurant business]. *Naukovyy visnyk Pivdenoukrayinskogo nacionalnogo pedagogichnogo universytetu imeni K. D. Ushynskogo*, vol. 6 (113), pp. 112–118.
12. Popyk M. M. (2019) Profesijna pidgotovka faxivciv gotelno-restorannoyi spravy: dosvid Shejczariyi [Professional training of hotel and restaurant specialists: the experience of Switzerland]. *Naukovyy visnyk Uzhgorodskogo universytetu. Seriya: «Pedagogika. Socialna robota»*, vol. 1 (44), pp. 137–140.
13. Pro osvitu (2017): Zakon Ukrayiny vid 05.09.2017. No. 2145–VIII. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145–19>.
14. Semenova M. V. (2016) Vidpovidalnist turoperatora i turagenta v vidnosynax, pov'yazanyx zi zdijsnennnyam turystychnoyi diyalnosti [Responsibility of the tour operator and travel agent in relations related to the implementation of tourist activities]. *Pravove zabezpechennya rozvytku nacionalnyx innovacijnyx system v umovax globalizaciyi: materialy mizhnar. nauk.-prakt. konf. Kharkiv*, pp. 37–43.
15. Semygina T., Ditkovska L. (2019) Stavlennya studentiv do akademichnoyi dobrochesnosti: rezultaty onlajn-opytuvannya [Students' Attitudes Towards Academic Integrity: The Results of an Online Survey]. *Globalni ta regionalni problemy informatyzaciyi v suspilstvi i pryrodokorystuvanni 2019: materialy VII Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferenciyi*. Kyiv: NUBiP Ukrayiny, pp. 220–222.
16. Yachmenyk M. (2020) Akademichna dobrochesnist yak element zabezpechennya yakosti osvity u vyshhij shkoli: dosvid Sumskogo derzhavnogo pedagogichnogo universytetu imeni A. S. Makarenka [Academic integrity as an element of quality assurance in higher education: the experience of Sumy State Pedagogical University named after A. S. Makarenko]. *Pedagogichni nauky: teoriya, istoriya, innovacijni texnologiyi*, vol. 8 (102), pp. 342–350.